

Editorial

Documentarul realizat de către Cristian Nuică în numerele NRDO nr. 1/2018 și NRDO nr. 2/2018 a reprodus într-o primă parte opinii divergente asupra dreptului persoanelor gay căsătorite, cel puțin unul cu cetățenie europeană, la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre ale Uniunii Europene. În a doua parte, autorul a adunat opiniile convergente ale Comisiei Europene, ale Avocatului General al Curții de Justiție a Uniunii Europene și cele ale Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) enunțate în cauza C-673/16, Coman. Aceste trei instanțe au considerat că autoritățile competente din statele membre ale Uniunii Europene nu pot refuza unui cetățean al lor obținerea dreptului de ședere pentru soț/soție pe motiv că dreptul național nu prevede căsătoria între persoane de același sex.

Hotărârea Curții de Justiție a UE în cauza C-673/16, Coman este răspunsul CJUE la cererea adresată de Curtea Constituțională Română (CCR), chemată la rândul ei să analizeze constituționalitatea art. 277 alin. (2) corelat cu alin. (4) din C.civ. care stabilește: „Căsătoriile dintre persoane de același sex încheiate sau contractate în străinătate fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini nu sunt recunoscute în România”. La 18 iulie 2018, judecătorii constituționali s-au întrunit pentru punerea în acord a prevederii din Codul civil și a verdictului CJUE. Prin Decizia nr. 531/2018, CCR a stabilit: „...dispozițiile art. 277 alin. (2) și (4) din C.civ. sunt constituționale în măsura în care permit acordarea dreptului de ședere pe teritoriul statului român, în condițiile stipulate de dreptul european, soților – cetățeni ai statelor membre ale Uniunii Europene și/sau cetățeni ai statelor terțe – din căsătoriile dintre persoane de același sex, încheiate sau contractate într-un stat membru al Uniunii Europene”.

Decizia CCR a fost primită cu declarații entuziaste. A fost numită „decizie istorică” și pentru că în argumentația ei, Curtea a recunoscut că viața unui cuplu format din persoane de același sex intră în sfera noțiunilor „viață privată” și „viață de familie”, pavând astfel drumul spre adoptarea parteneriatului civil a membrilor gay.

Să revenim însă la această poziție prea ușor aplaudată a judecătorilor constituționali. Conform Deciziei nr. 531/2018, prevederea Codului civil care nu recunoaște statutul de soț/soție pentru două persoane gay care au întemeiat o căsătorie în afara granițelor va fi interpretată ca acceptând una din consecințele recunoașterii căsătoriei: acordarea dreptului de ședere a cuplului pe teritoriul statului român. Se ridică însă întrebarea care poate fi rațiunea acceptării dreptului de ședere a cuplului, de vreme ce pentru autoritățile române, persoanele gay nu sunt căsătorite¹? Parlamentul ar avea competența suverană să voteze o lege care prevede acordarea dreptului la ședere în România unui străin care este căsătorit (într-un alt stat) cu un cetățean român de același sex. Însă CCR nu este Parlamentul României. El nu poate „stabili” reguli decât prin consecințele deciziei sale privitoare la constituționalitatea unui articol de lege.

Situația pe care au avut-o de rezolvat judecătorii constituționali era una de tip sau/sau: ori cuplul este căsătorit (în ochii autorităților române) și atunci soțul/soția are drept la ședere, ori nu este căsătorit, deci soțul/soția nu are drept de ședere. Aceasta, întrucât (în context) nu există niciun alt temei al acordării pentru soțul/soția din căsătoria gay a dreptului de ședere pe

¹ Excludem din acest raționament orice alte situații în care dreptul de ședere în România se acordă, sau nu, unor persoane pe alte rațiuni decât orientarea lor sexuală.

teritoriul României decât faptul că are soție/soț cetățean român.

Judecătorii constituționali par să fi dorit „salvarea” legiuitorului de obligația de a amenda Codul civil prin recunoașterea căsătoriilor dintre persoane de același sex încheiate sau contractate în străinătate. Prin soluția adoptată, CCR a eliminat până una-alta „povara” statului român de a acorda alte drepturi (în afara celui la ședere) derivate din statutul de soț/soție al persoanelor gay. „Soluția” creează obstacole, tergiversează recunoașterea drepturilor soților gay în integralitatea lor, dar nu poate opri evoluția spre exercitarea drepturilor care rezultă din căsătorie, în ansamblul lor. Invocând neconstituționalitatea art. 27 alin. (2) întrucât, și în interpretarea sa actuală, acesta este discriminatorie, cuplurile gay vor obliga CCR să tot ceară opinii de la Curtea de Justiție a Uniunii Europene pe noi spețe. Iar CJUE va susține cel mai probabil interdicția tratării discriminatorii a soților gay în raport cu soții heterosexuali pe motivul orientării sexuale.

În concluzie, Decizia Curții Constituționale Române nr. 531/2018 nu este doar inadecvată, ci și contradictorie, în sensul propriu al termenului. Interesant că decizia din 2018 urmează perfect tipul de judecată al judecătorilor CCR din anul 1995, când 57 de parlamentari au contestat constituționalitatea art. 9 alin. (1) al noii Legi a învățământului, cu următorul conținut: „Planurile învățământului primar, gimnazial, liceal și profesional includ religia ca disciplină școlară. În învățământul primar religia este disciplină obligatorie (subl.n.), în învățământul gimnazial este opțională, iar în învățământul liceal și profesional este facultativă. Elevul, cu acordul părintelui sau tutorelui legal instituit, alege pentru studiu religia și confesiunea”.

Obiecția de neconstituționalitate privea numai cea de-a doua teză, reproducă mai sus în italic. Iată care a fost raționamentul CCR exprimat în Decizia nr. 72/1995: „Introducerea în învățământul primar a religiei, ca `disciplină obligatorie`, nu înseamnă obligativitatea religiei pentru elevi, nesocotindu-se dreptul părintelui sau al tutorelui de a asigura educația copiilor minori potrivit propriilor convingeri. Prin coroborarea tezei a doua cu cea finală din structura art. 9 alin. (1) rezultă că `obligativitatea` privește includerea religiei ca disciplină în planurile de învățământ, religia și confesiunea rămânând să fie alese sau nu. Prevederile art. 9 alin. (1) din Legea învățământului sunt deci constituționale, sub rezerva respectării dispozițiilor art. 29 alin. (1) și alin. (6) din Constituție”.

Reformulez raționamentul CCR: introducerea în învățământul primar a religiei ca *disciplină obligatorie* nu înseamnă obligativitatea religiei pentru elevi! Argumentul că referirea la obligativitate ar privi includerea religiei ca disciplină în planurile de învățământ este un sofism. Dacă argumentul ar fi fost luat în serios, atunci nu ar mai fi fost nevoie să se distingă între statutul disciplinei la școala primară și statutul ei la celelalte nivele de școlarizare. Judecătorii constituționali au asumat cu nonșalanță să semneze un enunț contradictoriu.

Legea învățământului avea pentru coaliția majoritară de atunci o miză importantă: reducerea unor drepturi educaționale ale minorităților naționale. Acestea afectau cu adevărat numai minoritatea maghiară, motiv pentru care, între cei 53 de deputați care contestaseră la CCR legea, se aflau, în afara tuturor reprezentanților maghiari, câțiva liberali, câțiva social-democrați (din partidul lui Sergiu Cunescu de atunci) și dintre minoritari, prin excepție, Varujan Vosganian. Coaliția numită „patrulateral roșu” (întrucât partidele surori PDSR-PUNR-PRM-PSM erau formate din aparatcici ai fostului regim comunist) transformaseră legea învățământului într-o piesă cheie a campaniei lor naționaliste. În acea primă curte

constituțională formată majoritar din oameni apropiați ai lui Ion Iliescu (sau grupului său), judecătorii au supus frecvent deciziile lor considerentelor politice.

Astăzi, după 23 de ani, lupta ca logica e aceeași. O astfel de consecvență de atitudine și gândire, vreme de 23 de ani, definește o cultură instituțională problematică.

NRDO